

THYRAS VOLD

UDGIVET AF SLESVIG-LIGAEN

102. årgang nr. 2

2. halvår 2023

Nummer 921

**Nordsøbyen Husum ligger ca. 55 km syd for den dansk-tyske grænseovergang ved Sæd.
Læs mere om byen på side 14-18.**

Foto: T. Wiltrup - november 2023

Kære læsere af Thyras Vold og kære medlemmer af Slesvig-Ligaen

v/ Horst-Werner J. Knüppel

Efter en flot og solrig forsommer og en regntung sommer, er det efteråret med mere regn og mørke, vi står op til. Vi kan glæde os over efterårets flotte farver og naturen, der gør klar til en vinterpause. I modsætning til naturen, som går på pause, dumper aktivitetsplaner fra foreningslivet ned i postkassen med efterårs- og vintertilbud. De mange idræts- og gymnastiktilbud, de mange kreative tilbud samt den store vifte af kulturtilbud, skal bygge bro for os alle i denne kolde og mørke årstid. Inden længe står december-aktiviteterne og juleforberedelserne øverst, og dermed bliver der travlhed rundt i det ganske land. Allerede nu har forretningsverdenen taget hul på julen og frister med mangt og meget. En opfordring til at købe her og nu går igen fra de tidligere år. Jeg er sikker på, at der vil være nok til alle, selvom vi venter til, vi nærmer os højtiden.

I Slesvig-Ligaen har vi ofte talt om, at vi ville invitere til dagsture i Sydslesvig. Sydslesvig har så meget at byde på og netop det, er det vores intention at vise frem. For mange er grænsen synonym med grænsebutikker og grænsehandel. Sammenlignes Sydslesvig med en appelsin, så når rigtig mange kun at opleve appelsinskralden og slet ikke det Sydslesvig kan byde på af natur og kultur. Slesvig-Ligaens første tur finder sted i uge 45, hvor vi skal se Landdagen i Kiel og blive klogere på det politiske liv for det danske mindretal i Sydslesvig. Det bliver spændende at få SSW's vurdering af den indflydelse, mindretallet har på den førte politik i delstaten Slesvig-Holsten. Efter turen i Landdagen vil vi kigge på et par spændende besøgssteder, inden turen går til Egerndorfer, hvor Jes Kruse-Skolen bliver vores sidste besøgssted.

Jes Kruse-Skolen blev grundlagt i august 1949 af Slesvig-Ligaen, og siden har Ligaen tilført skolen flere midler for at imødekomme de nødvendige udvidelser. Jes Kruse-Skolen står i dag som et af Slesvig-Ligaens små flagskibe i Sydslesvig. Efter en rundvisning og kaffe vil turen så gå nordpå igen.

Med hundredåret for grænsedragningen har der de sidste år været en del fødselsdage, der skulle fejres. Således kunne SDU (Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger) i år fejre deres 100-års fødselsdag. SDU har igennem 100 år stået for det danske mindretals fritidstilbud og været paraplyorganisationen for de tilknyttede foreninger. Fritidshjem, idrætshaller, båd- og klubhuse samt Aktivitetshuset i Flensborg drives bl.a. af SDU. Slesvig-Ligaen ønsker SDU hjertelig til lykke med de første 100 år og håber, at der også fremover vil være en stor vifte af tilbud til de generationer, der følger. Vi ser den opgave som yderst vigtigt og nødvendig for et aktivt og levende dansk mindretal. Igennem de mange fritidstilbud er der mulighed for at styrke dansk sprog og kultur i landsdelen for de over 12.000 medlemmer.

Også SSW kunne fejre fødselsdag, om end det ikke var en rund en af slagsen. Den 30. juni 1948 blev partiet stiftet i Slesvig, og dermed kunne SSW i år fejre sin 75 års dag. Med de gode valgresultater til såvel Forbundsdagen, Landdagen og sidst men ikke mindst kommunal- og amtsråd har de bedste rammer for en

god fødselsdag været til stede. Slesvig-Ligaen vil også på dette sted ønske SSW hjerteligt til lykke med deres mærkedag. Vi håber, at partiet der repræsenterer det danske mindretal og de nationale frisere i Sydslesvig, også fremadrettet vil sikre en rigtig god dialog med deres vælgere. De gode resultater er opnået, fordi SSW har forstået at lytte til befolkningen og kommunikeret i et sprog, vælgerne kunne forstå. Vi håber, at SSW igennem deres mandater formår at påvirke den førte politik til gavn for borgerne i hele delstaten.

Og lad mig slutte af med endnu en fødselsdag. H.K.H. Prins Christian fyldte 18 år, og det blev fejret sammen med unge fra Danmarks kommuner, Færøerne, Grønland og Sydslesvig. For H.K.H. Prins Christian en stor dag og for alle gæster en dag, de heller aldrig vil glemme. Både H.K.H. Kronprins Frederik og H.K.H. Prins Christian holdt en tale, som såvel ungdommen og de voksne burde tage til sig. Når vi gang på gang oplever, at livet er svært, og udfordringerne er uoverskuelige for unge og voksne, var der hjælp at hente i talerne. H.K.H. Kronprins Frederik sagde bl.a.: "Nogle vil sige, at du nu lægger barndommen bag dig. Mit bud er, at du altid vil bære den med dig. Du vil vokse og lægge til, men noget går igen." Vi kan ikke flygte fra det vi kommer fra; men vi kan igennem hele livet gennem læring gøre brug af det, der blev os givet for at justere og lægge på. Det vigtigste vil være at gøre en positiv forskel for såvel sig selv og sine medmennesker. I sin tale kom H.K.H. Prins Christian ind på det, som ofte nævnes, når mennesker har det svært. Han nævnte følgende: "Alt for mange føler ikke, at de kan leve livet, som de gerne vil. Men i virkeligheden kan vi kun være dem, vi er." Vi mennesker er forskellige, og det vigtigste budskab må være, at vi alle skal gøre os umage, selvom vi af og til også kommer til at fejle. Det værste er, at vi ikke foretager os noget af frygt

for at begå fejl. Fejl er med til at danne det menneske, man er, og fejl udvikler os. Vi skal måske mindes om det igen og igen, at myndige bliver vi på én gang, men voksen bliver vi hen ad vejen – måske er det en proces, der foregår resten af livet.

Inden vi siger farvel til året, vil medlemmer modtage deres kontingentopkrævning. For medlemmerne i Danmark er udfordringen, at Postnord ikke altid kan levere brevene. Der skal åbenbart kun være små ting i adressefeltet, der afgør, om brevet leveres eller returneres. Jeg håber, at I alle husker at meddele os adresseændringerne, så snart de foreligger.

Medlemmerne i Sydslesvig er der flere udfordringer omkring. De fleste opkræves via det, der kaldes "Einzugsermächtigung". Det betyder, at Slesvig-Ligaen kan opkræve kontingent direkte på medlemmernes konto. Medlemmernes adresse betyder således ikke noget i forbindelse med opkrævningen; men er da yderst vigtig, når vi sender Thyras Vold. Sidste gang opfordrede jeg medlemmerne til at kontakte os, såfremt kontingentet ikke var trukket på deres konto. For foreningen ville det have været den billigste løsning. Denne opfordring har ikke givet os det ønskede resultat. Ingen har åbenbart savnet en opkrævning fra Slesvig-Ligaen! Derfor vil alle medlemmer i Sydslesvig, som vi har fået en fejlmelding på, modtage et brev, således at vi kan få opdateret vores opkrævningsdata. Vi håber, at I vil sende det vedlagte skema retur så hurtigt som muligt, og vi dermed kan få en gnidningsfri opkrævning i fremtiden.

Slutteligt vil jeg ønske alle læserne en rigtig hyggelig adventstid, en glædelig jul og et godt nytår!

Horst-Werner J. Knüppel

LEDER

ved
Anne-Margrete Jessen

Begejstring smitter

Åh, man kan da blive ganske trist på forhånd en gang imellem, når man læser overskrifter i avisledere eller i læserbreve og det, uanset hvilken avis, det så end drejer sig om, og det ganske, inden man har læst artiklernes indhold, for hvor kan nye tanker bare for ofte jordes, inden de overhovedet er sat i gang.

Mon ikke vi skal satse lidt mere på den gode historie om det fantastiske projekt, vi kunne være fælles om, hvis vi ønsker forandring? Det fantastiske projekt, som sættes i gang i fællesskab og som lykkes!

Det er, som om vi alle er blevet flasket op med at skulle indtage en på forhånd negativt ladet kritisk holdning til nye ideer og tanker, der muligvis kunne komme til at berøre vores egen personlige position i samfundet eller vores forenings position.

Vi tør for ofte ikke gå ind i en forandring. Og vi ved, af egen smertelig erfaring, at vi ikke

skal sætte næsen for langt frem, hvis vi ikke selv vil risikere at blive angrebet, når vore tanker får en for høj himmelflugt.

Vi ved, at vi skal fremlægge vores idéer sammen med andre for i det mindste at have nogle forbundsfæller, hvis vi ønsker forandring, for vi har for mange gange oplevet, at den skepsis hos dem, vi ønsker at komme i tale med, straks vil bremse alle ønskede forandringstiltag. Tanken om forandring skaber umiddelbart frygt hos dem, der plejer at gøre, som man plejer. Og denne frygt ligger sikkert gemt i de fleste af os.

Og så ved jeg naturligvis, at jeg generaliserer ret groft, når jeg ytrer det ovenstående.

Jeg vil i denne sammenhæng dog henvise til Det Sydslesvigske Samråds sørgelige endeligt i begyndelsen af året, hvor det i virkeligheden, sådan som jeg ser det, var personlige og organisationsmæssige holdningsforskelligheder og mangel på fælles samarbejdskemi, der gjorde en ende på et ellers gavnligt og produktivt samarbejdsforum.

Det virkede så opløftende, at Flensborg Avis i sin leder den 17. oktober i år så med positive øjne på det kommende sydslesvigske forumsfællesskab, der startede den 13. november. Dette nye samarbejdsforum, „Forum for det danske mindretal«, der er sat i gang som erstatning for Det Sydslesvigske Samråd, har en mere uformel karakter end det gamle samråd. Det vil være ønskeligt, at det vil udvikle sig til et rigtigt forum, hvor alle kan blive hørt, og hvor der udtænkes tanker og projekter, der vækker begejstring og lyst til et produktivt samarbejde organisationerne imellem.

Et af de første fælles projekter kunne være en genoplivelse af en Sydslesvig Festival, hvor vi kunne vise hinanden og vores omverden, hvad vi kan præstere i fællesskab.

Men vores egne årsmøder kan sagtens også blive til en Sydslesvig Festival, hvor vi smitter hinanden med begejstring ved, at vi alle deltager enten bare ved at være der eller som aktører. Og Årsmøderne skal aldrig blive til en kedelig rutine. De skal fyldes med liv, nytænkning, åbenhed, glæde og stor begejstring, og alle organisationer skal være med. Emner til fælles **begejstrende** projekter er der nok af:

Klimaet, naturen, vand, livskvalitet, foreningsliv, ansvar, oplevelser, børns og unges trivsel, boliger, integration, trivsel på arbejdspladsen, havebrug, ernæring, traditioner, musik og meget, meget mere.

Det nye Forum for det danske mindretal ønskes begejstring, fælles vilje til et godt, givende og fornøjeligt samarbejde med fælles vindretning i sejlene. Der er nok at tage fat på, og det skulle gerne være en fornøjelse at være med til at være skabende i et begejstret fællesskab.

Begejstring smitter!

Kampen om det danske (i) mindretal(let)

af
Sten Harck
cand.jur.

Hen over sommeren offentliggjorde det danske mindretals hæderkronede dagblad, Flensborg Avis, en række interviews med unge, engagerede mennesker fra det danske mindretal i Sydslesvig. Den meget korte - og unuancerede - sammenfatning af disse interviews er, at unge gerne vil have mere demokrati, at unge gerne vil have medbestemmelse, og at unge gerne ser, at mindretallet er mere åbent overfor tyske familier, som søger ind til det danske mindretal i Sydslesvig.

At der i visse organisationer og institutioner i det danske mindretal synes at være et demokratisk underskud, lader sig ikke forklejne: gang på gang kan man læse artikler i Flensborg Avis, hvor en eller flere repræsentanter fra de danske mindretal i regionale eller internationale fora har sagt dette og hint. Men repræsenterer disse personer nu også hele mindretallet?

Det Sydslesvigske Samråds implosion i år viste med al tydelighed, at de danske organisationer

og institutioner ikke altid taler med én stemme. Selvom Samrådets opløsning givetvis også skyldtes personlige uoverensstemmelser, så viste de diskussioner, der åbent blev ført før og efter kollapset, at et afgørende spørgsmål var – og er – hvem repræsenterer mindretallet hvor, hvornår og på hvilke præmisser? Er den klassiske opdeling, at SSF tager sig af kontakterne mod nord og SSW har kontakterne mod syd, mejslet i granit?

Senest med SSWs indtog i den tyske Forbunds- dag i Berlin synes grænserne at være mere udefinerede. Mange gange ser man SSWs Stefan Seidler på besøg i København, Vejle eller Kolding. Samtidig ses SSFs Gitte Hougaard-Werner på besøg i f.eks. Berlin, hvor hun bl.a. repræsenterer det danske mindretal i sammenslutningen af nationale mindretal i Tyskland. Men kan – for at bruge disse to eksempler – begge tale på mindretallets vegne? Eller kan den ene kun tale om politik, mens den anden taler om kultur?

Efter 2-3 års forberedelser, rapporter, modeller og diskussioner, skød den daværende demokratisk valgte bestyrelse i Dansk Skoleforening for Sydslesvig mulige struktur-ændringer i det danske mindretal ned, hvorefter SSF valgte at træde ud af Samrådet. Her fra Alperne syntes kampen mindretallets organisationer imellem primært at skyldes personfnidder. At den nuværende organisatoriske struktur i mindretallet ikke er tidssvarende og netop mangler det, mindretallets unge efterlyser: en demokratisk legitimitet – synes at være mere end klart.

At unge mennesker skubber til de ældre årgange er derimod en evigtgyldig sandhed. Unge mennesker forstår tit ikke ældre generationers handlinger og spørger, om disse ikke er et resultat af et konservativt ønske om at bevare – at »gøre som vi altid plejer«? Uden dette skubben-på,

ville samfund ikke bevæge sig. Ikke udvikle sig. Stagnere – og i sidste ende forsvinde i betydningsløshed. Derfor er det vigtigt, at unge kan udfordre de ældre generationer. Kan sætte spørgsmålstegn ved beslutninger. Og at de indrages.

Men de ældre kan også have retten på deres side. At smide barnet ud med badevandet har aldrig ført til noget godt. Så derfor ville det have klædt de valgte bestyrelser i mindretallets organisationer og institutioner at svare de unge, der i artikelserien kræver, at mindretallet skal være mere åbnet overfor tyske familier, der søger ind til mindretallet. For, som en af de unge sagde, så ville yderligere elever fra tyske familier ikke vælte hele mindretallets balance.

Denne antagelse holder dog kun, hvis man mener, at det danske mindretal i dag udelukkende (eller i høj grad) består af personer, der har rødder i det danske, personer, der holder det danske sprog og den danske kultur i hævd og vifter med små Dannebrog, når Dronning Margrethe II. kommer på besøg. At dette glansbillede ikke stemmer overens med realiteten i de danske skoler og foreninger, kan der næppe herske tvivl om.

Nærværende kommentator var fra 1974 frem til 1981 elev på Jes Kruse-Skolen i Egernførde. Allerede dengang var der meget langt mellem eleverne fra dansk-talende hjem i Østersøbyen. Langt over halvdelen af de børn og unge, han trænede i Egernførde Idrætsforening frem til 1989 kom fra tysktalende familier.

Og tallene ser næppe anderledes ud i dag. I 2018 udløste daværende rektor for A.P.Møller Skolen i Slesvig, professor Jørgen Kühl en debat, da han op til årsmøderne konstaterede, at omkring 70 procent af elevernes forældre på skolen udelukkende havde en tysk baggrund. Tilsvarende – dog lidt lavere tal – havde Karen Margrethe Pedersen i 2000 offentliggjort i sin undersøgelse af

det »Danske sprog i Sydslesvig«. Her kunne hun på baggrund af videnskabelige undersøgelser i forbindelse med disputatsen fastslå, at mellem 50-60 procent af eleverne i de danske skoler i Sydslesvig kom fra tyske hjem.

Disse tal kan overraske, når man lægger de tal, som Dansk Skoleforening for Sydslesvig selv har oplyst, til grund: siden 1945 har over 40.000 elever afsluttet deres skolegang i en af de danske skoler i Sydslesvig. Dermed burde der – rent matematisk – være et tilstrækkeligt grundlag for en elev-masse, hvor i det mindste en forælder har en baggrund i en af de danske skoler.

Hvis der – set i forhold til de nævnte tal - optages flere elever fra tyske familier, der ingen tilknytning har til det danske mindretal eller Danmark, så ender Skoleforeningen i en situation, hvor Jes Kruse-Skolens motto om »kærnen – ikke skallen« – Slesvig-Ligaen havde i 1949 oprettet den danske Jes Kruse-Skole i Egernførde – ikke længere er holdbar. Så vil betegnelsen 'dansk mindretal' være en hul skal – uden dansk kerne.

Derfor ville det have været godt, hvis en 'voksen havde været til stede' – det vil sige, hvis de demokratisk valgte bestyrelser for de danske institutioner og organisationer i det danske mindretal var trådt i karakter og havde taget stilling til kravet om, at flere tyske elever burde optages i de danske skoler i Sydslesvig og flere tyske familier generelt indlemmes i det danske mindretal.

Men overraskende nok blev disse ønsker til fremtidens mindretal ikke kommenteret med en stavelse. Dette kan naturligvis skyldes, at artiklerne blev offentliggjort i løbet af sommeren. En anden grund kan naturligvis også være, at flere 'medlemmer' i mindretallet udløser flere tilskud og dermed sikrer de ansatte i de danske organisationer og institutioner.

Langt mere sandsynligt er det dog, at det umælelige danske mindretal i Sydslesvig er et mindre-

tal uden skriftsprog. Alt for tit ser man væsentlige emner blive refereret i Flensborg Avis – uden at det afføder en bred debat. Det er kun en meget lille brøkdel af mindretallets officielt 50.000 medlemmer, der farer i blækhuset og kaster sig ud i en (bydende og nødvendig) debat.

Et forsvar kunne naturligvis være, at folk ikke føler sig trygge ved brugen af det danske skriftsprog. En *advocatus diaboli* ville derimod sikkert pege på f.eks. Dansk Slesvigs Skoleforening for Sydslesvigs omkring 2.000 ansatte – hvoraf størsteparten er lærere og pædagoger. De burde på et eller andet tidspunkt i løbet af deres længelevende uddannelse have lært at sætte ord sammen.

Her skal det blot konstateres, at debatterne udeblev. Mindretallets unge lagde en række ønsker ud i det offentlige rum – og her blev de bogstavelig talt liggende. Desværre. For kun i mod- og medvind kan argumenterne finpudses og positionerne afklares.

Og i relation til spørgsmålet om, hvor dansk det danske mindretal skal være, er den evige identitetsdebat en nødvendighed, der kræver handling. Fortsætter det danske mindretal den nuværende politik med at optage nye personer i mindretallet uden at disse i forvejen har tilknytning til Danmark henholdsvis det danske mindretal i Sydslesvig eller uden at stille krav om bestående danskundskaber m.v., så ender mindretallets folkevalgte repræsentanter med at blive endnu mere utroværdige i forhold til det officielle Danmark og det officielle Tyskland end de i realiteten er i dag.

For så vil der givetvis være endnu længere mellem danskaltende hjem i Egernførde, Rendsborg eller Husum. Så vil mindretallets organisationer og institutioner (i hvert fald i den sydlige del af Sydslesvig) i endnu højere grad end i dag være et afprøvet og godt alternativ til de tyske Rudolf-Steiner-Skoler og andre, tilsvarende private pasningstilbud. Det »nationale« valg, dvs. beslutningen om at ville høre til et nationalt, dansk mindretal qua sprogkundskaber o.lign., vil så primært skyldes det faktum, at Danmark er så »hyggeligt« – godt betalt af danske skattekroner.

Det 'nationale' i mindretallet er dermed ikke længere afgørende for tilhørsforholdet til mindretallet. I den mindretals-teoretiske verden kaldes dette for »post-nationalt«. Generationers kamp for hjemstavnen og skæbnefællesskabet er dermed fortid. I realiteten kan det danske mindretal i Sydslesvig ligestilles med en hønseavler-forening, som man vælger til eller fra – lige efter lyst og behov.

En fælles linje vedrørende optag af tyske familier og elever i de danske organisationer og institutioner i Sydslesvig vil derfor være rettidig omhu. Men der skal handles. Nu. Hverken mere eller mindre.

Forfatteroplysninger: født 1968 i Sønderborg, student 1987, journalistelev på Flensborg Avis, cand.jur. 1996 og ph.d. 2000 fra Københavns Universitet, uddannet dansk og tysk advokat, bosat i München siden 2004.

Landsmøde i Slesvig-Ligaen d. 23. september 2023 på Rødding Højskole.

Referat:

1. Valg af dirigent

Horst - Werner J. Knüppel

2. Valg af protokolfører og 2 stemmetællere

Protokolfører: Hans Jørgen Lych Larsen

2 stemmetællere: Gunnar Hattesen og Anne Oesterle

3. Formandens beretning

Vedlægges referatet. Beretningen blev taget til efterretning.

4. Fremlæggelse af foreningens regnskab til godkendelse

Regnskabet for 2022 var trykt i Thyra Vold nr 920. Regnskabet blev godkendt.

5. Fremlæggelse af fondens regnskab.

Regnskabet var trykt i Thyra Vold nr. 920. Regnskabet blev taget til efterretning.

6. Fremlæggelse af det kommende års driftsbudget til godkendelse.

Driftsbudgettet balancerer med indtægter på i alt 126.000 kr. og udgifter på 125.000 kr.

Driftsbudgettet blev godkendt.

Kontingentet for 2024 foreslås uændret. Godkendt.

7. Valg af bestyrelsesmedlemmer - på valg er: Jens Hønholt og Gunnar Hattesen.

Begge blev genvalgt.

8. Valg af 2 suppleanter - på valg er: Kerstin Pauls og Finn Limbrecht

Begge blev genvalgt.

9. Valg af statsautoriseret/registreret revisor. Bestyrelsen foreslår genvalg af SY: Ernst & Young P/S 6400 Sønderborg.

Genvalgt.

10. Behandling af indkomne forslag.

Ingen indkomne forslag.

11. Eventuelt

Intet

SLESVIG-LIGAENS LANDSMØDE 2023

Beretning 2023 af formand: Horst-Werner J. Knüppel

Vi har nået september måned, og dermed er det tid til Slesvig-Ligaens Landsmøde 2023. Jeg vil gerne byde jer alle velkommen her i de flotte rammer på Rødding Højskole.

Efter et par tunge år med restriktioner havde bestyrelsen glædet sig til at vende tilbage til den turnusordning, som jeg også ved sidste landsmøde omtalte. Dermed ville Slesvig-Ligaen på skift holde landsmøde på Sjælland, Fyn, Jylland og Sydslesvig. I bestyrelsen har vi måttet erkende, at økonomien ikke rækker i øjeblikket til disse ønsker. For at minimere omkostningerne har bestyrelsen besluttet, at vi fremover på skift afholder landsmødet nord og syd for grænsen. Den beslutning betyder ikke, at et landsmøde på f.eks. Sjælland er udelukket. Det betyder blot, at det vil være de økonomiske muligheder, der afgør placeringen af landsmøderne. Hvor vi syd for grænsen kan få stillet lokaler vederlagsfrit til rådighed, skal der betales for samme nord for grænsen. Vi håber på en bred forståelse for denne nødvendige ændring.

I 2022 blev der afholdt et godt og velbesøgt uddelingsmøde på Husum Danske Skole. Der kunne uddeles 160.000 kr. efter et år med et tilfredsstillende afkast af vores værdipapirportefølje i Fonden. Slesvig-Ligaen kunne ved den lejlighed hjælpe: spejdergruppen i Slesvig i mål med deres ønsker om en bålhytte inkl. shelter, SSF i Tønning-Garding fik til deres friluftsarrangementer bænke-borde sæt, Det Humanitære Udvalg et bidrag til deres seniorarbejde, Husum Danske Skole og SFO kom nærmere en multibane og Treene-Skolen fik midler til indkøb af Dannebrogflag til elever og personale. Det var dejligt, at Slesvig-Ligaen igen kunne hjælpe til at drømme kunne realiseres. Ved samme lejlighed blev Slesvig-Ligaens Legat

uddelt. I 2022 tilfaldt legatet, som ledsages af en pengegave på 10.000 kr., Flemming Meyer. Flemming har været frontfigur og forkæmper for det politiske ben i Sydslesvig. Med stor iver har han kæmpet for en økonomisk ligestilling mellem den tyske flertalsbefolkning og det danske mindretal. Selvom det ofte blæste med orkanstyrke imod ham, stod han fast og fortsatte kampen, hvor argumenter og dialogen var hans våben. Årets skulderklap var velfortjent og for Flemming meget overraskende.

De økonomiske markeder har desværre ikke været gode for Slesvig-Ligaens Fond, eller for den sags skyld nogen fonde overhovedet, i 2022. Afkastet er nærmest ikke eksisterende, og derfor vil vi i år skuffe rigtig mange ansøgere og dermed projekter. Hvor vi de sidste år har kunnet imødekomme omkring 30 % målt i ansøgte kroner, kommer vi slet ikke op på de niveau i 2023. I 2023 har vi modtaget ansøgninger på næsten 725.000 Kr., hvilket er rekord i nyere tid. For at imødekomme nogle, tager vi lidt af Fondens opsparing og kan derved imødekomme omkring 10 % af de ansøgte beløb. Bestyrelsen håber, at der igen kommer ro på de finansielle markeder, og arbejdsmarkedet kommer til at køre uden yderligere kriser. Sker det, kan vi igen se frem til pæne afkast og dermed mulighed for at gå ind med større beløb rundt omkring i Sydslesvig.

Årsmøderne 2023 blev i år afholdt under mottoet: »Frivillig – fordi jeg ikke kan lade være«. Slesvig-Ligaen var ved årsmøderne repræsenteret ved næstformanden Gunnar Hattesen, som holdt sin årsmødetale i Jernved. Derudover holdt undertegnede årsmødetaler om fredagen i Sortevejens Børne- og Ungdomshus, om lørdagen i Ladelund og om søndagen ved

friluftsmødet i Tønning. Derudover var Ligaen repræsenteret på Flensborghus samt i Tarp. Årsmøderne var igen en flot ramme om det danske mindretals festweekend.

Ved denne lejlighed skal der også udtales et tillykke til SSW i forbindelse med deres 75-års fødselsdag. Netop i dag præsenteres SSW's bogudgivelse i anledning af jubilæet på Centralbiblioteket. SSW kan fejre deres 75-års jubilæum på et tidspunkt, hvor partiet kan se tilbage på et flot valg til forbundsdagen, landdagen og ikke mindst et forrygende valg til såvel kommune- og amtsrådsvalg. Ved at engagere så mange unge fra landsdelen må fremtiden tegne lyst. Hjertelig til lykke med de først 75 år og held og lykke med arbejdet og opgaverne, der venter forude.

Sidste år nævnte jeg, at Slesvig-Ligaen arbejdede på at arrangere dagsture til Sydslesvig. Den første tur bliver en politisk rejse til Landdagen i Kiel, hvor SSW's formand Christian Dirschauer vil vise os Landdagen og fortælle om det politiske arbejde. Turen afholdes, som flere sikkert allerede har set i avisen, den 8. november 2023. Ud over besøget i Landdagen vil vi opleve delstatshovedstaden Kiel og på hjemvejen besøges Jes Kruse-Skolen i Egenförde. Det er vores håb, at der bliver taget godt imod dette tilbud så der kan følges op af mange flere ture.

Med et lille kig på Slesvig-Ligaens medlemmer må vi konstatere, at gennemsnitsalderen er steget med et år. Vi har i det forgangne år mistet nogle få, men tilgangen lader vente på sig. Jeg håber, at de nævnte dagsture også gør Slesvig-Ligaen mere synlig, så vi derved kan få tilført lidt flere sjæle til foreningen. Det ville være dejligt om medlemstallet kunne få et ekstra løft, især nord for grænsen.

På Slesvig-Ligaens driftsbudget har udgivelsen af vores blad Thyras Vold været en meget stor og tung post. Udgifterne har flere gange ført

til diskussion om nedlæggelse af foreningen. I mange år har Slesvig-Ligaen som forening klaret frisag på trods af, at der ikke har været økonomiske kilder, der kunne øses af. Thyras Vold har udviklet sig fra et medlemsblad til at være et kulturbærende blad, som oplyser om grænselandet og det danske mindretal. Bladet har fået meget ros og anerkendelse såvel nord som syd for grænsen. Med den forvandling, som vi i Ligaen kan takke såvel Ami og Willi for, har fondsforvaltningen også anerkendt, at en stor del af omkostningerne kan afholdes over Fondens afkast. Dermed belaster vi ikke foreningens drift i så høj grad som tidligere. Derved er de mørkeste skyer på himlen blevet skubbet lidt ud i det fjerne.

Hvor »Strukturdebatten« sidste år stadig levede, er den nu begravet, uden at der blev draget nogen konklusion. Det arbejde, der er nødvendigt, kører i foreningerne og organisationerne. Måske har fhv. rektor for A.P. Møller Skolen med et indlæg i Flensborg Avis den 21. september 2023 banet vejen for et nyt diskussionsemne i mindretallet. Om det bliver til mere end den »gæstekommentar«, må tiden vise. Når der stilles spørgsmålstegn ved, hvem der rettelig tilhører mindretallet og kan gøre brug af mindretallets faciliteter, eller om nye medlemmer kan tilslutte sig det danske mindretal, er der lagt op til en funklende og glohed diskussion.

Jeg vil udtrykke en tak til bestyrelsen for et godt samarbejde. En meget stor tak også til hele redaktionen for Thyras Vold, som igen har formået at sammensætte et par spændende og alsidige blade. Vi har et blad, som fuldt og helt lever op til et af foreningens formål: At oplyse om Sydslesvigs historiske og folkelige fællesskab med Danmark. Efter mange trofaste år har Willi meddelt, at han »går på pension«. Dermed mister vi en meget skattet og dygtig medarbejder i redaktionen. Thyras Vold har Willi sat op og gjort klar til trykning, han har arbejdet med de

Slesvig-Ligaens landsmøde 2023

sidste detaljer til perfektion. Vi vil takke Willi for han store indsats og ønske ham et velfortjent »efterår«. Ved en senere lejlighed vil vi takke for den store indsats og det engagement, der er kommet Slesvig-Ligaen til del.

Foreningens hjemmeside er ligeledes en vigtig opgave, der kræver vedligeholdelse og opdateringer med jævne mellemrum. Uden en opdateret og aktuel hjemmeside vil den ikke blive besøgt af interesserede - tak for det stabile arbejde.

Ingen i Slesvig-Ligaen er på lønningslisten – med andre ord er det de mange frivillige der bærer foreningen. Det er dejligt at opleve, at Slesvig-Ligaen for de mange frivillige er noget helt særligt, og alle står vagt om foreningens ve og vel. Den kraft de mange frivillige tilfører Slesvig-Ligaen, giver Ligaen liv - tak for jeres indsats endnu engang.

Når jeg ser ud over foreningslandskabet, er der en ting, der går igen alle steder. Det er svært at få folk til at tage en bestyrelsespost og være en aktiv medspiller. Hvorfor er det så svært at få besat posterne i en bestyrelse? Når nu en forening kendetegner et interessedannelskab, som giver det enkelte medlem sikkerhed og tryghed. Alle har brug for at være del af noget større og være en aktiv del af et fællesskab. Jeg håber, at Slesvig-Ligaen kan yde sit bidrag. Jeg vil gøre mit til, at vi får et godt og forpligtende samarbejde.

Med disse ord vil jeg give ordet tilbage til dirigenten - tak for året der gik og tak for jeres opmærksomhed.

Horst-Werner J. Knüppel

TILLIDSPOSTER I SLESVIG-LIGAEN 2023-24

SLESVIG-LIGAENS BESTYRELSE

Horst-Werner J. Knüppel	formand	horst.wj.knueppel@gmail.com
Gunnar Hattesen	næstformand	gunnar_hattesen@live.dk
Jens Hønholt	kasserer	ajhoenholt@gmail.com
Hans Jørgen Lych Larsen	sekretær	lychlarsen@hotmail.com
Anne Oesterle	bestyrelsesmedlem	tlf.: 0049-43466406
Kerstin Pauls	suppleant	paulskerstin@web.de
Finn Limbrecht	suppleant	finn@spejder.de

BESTYRELSEN FOR SLESVIG-LIGAENS FOND

Horst-Werner Knüppel	formand	horst.wj.knueppel@gmail.com
Gunnar Hattesen	næstformand	gunnar_hattesen@live.dk
Jens Hønholt	kasserer	ajhoenholt@gmail.com

THYRAS VOLD - REDAKTION

Anne-Margrete Jessen	ansvarshavende redaktør	amjess@aol.com
Horst-Werner Knüppel	formand	horst.wj.knueppel@gmail.com
Anne Oesterle	bestyrelsesmedlem	tlf.: 0049-43466406
Gunnar Hattesen	næstformand	gunnar_hattesen@live.dk

SLESVIG-LIGAENS HJEMMESIDE

Wolfgang Bradtke	webmaster	wolbra@dkd-web.de
------------------	-----------	-------------------

Slesvig-Ligaens Fond uddeler 85.000 kr. i støtte

Afkastet af Fondens værdipapirportefølge har slet ikke været opløftende. Afkastet har end ikke kunne dække revisionsomkostningerne. Når det alligevel har kunnet lade sig gøre at glæde enkelte ansøgere, er det fordi fondsbestyrelsen har reserveret en lille sum til et »dårligt år«. Hvor vi de seneste år har kunnet uddele omkring 30 % af det ansøgte beløb til projekter, har der i år kun været plads til at efterkomme tæt på 10 %. Vi ved, at der er hårdt brug for støtte rundt omkring i Sydslesvig - må dette års udlodninger hjælpe et par organisationer og institutioner tættere på virkeliggørelsen af deres drømme.

UDDELING 2023

MODTAGER	FORMÅL	BELØB
Gustav Johansen-Skolen	Lego-robots til talenthold i matematik	13.500 kr.
Lyksborggade Børne- og Ungdomshus	Klatrestativ	12.500 kr.
SSW-Husum	Gardiner og havemøbler til kontoret i Husum	9.000 kr.
Bladet Thyras Vold	Trykning og distribution	40.000 kr.
Ungdomslyd	Slesvig-Ligaens legat 2023	10.000 kr.

I alt:

85.000 kr.

SSW - Husum - Jens Hønholt - Lyksborggade Børne- og
Ungdomshus - Gustav Johansen-Skolen -
Horst-Werner J. Knüppel - Gunnar Hattesen

Legatmodtager:
Ungdomslyd

Med venlig hilsen
Horst-Werner J. Knüppel

Husum

Husums byvåben

Byen Husum nævnes første gang i 1409. Husum betyder blot et sted med huse. Før i tiden havde stedet været et lille sted med enkelte huse, men den store stormflod „Grote Mandrenke« i 1362 ændrede kystlinjen. Vestkystens beboere havde bygget diger efter diger gennem århundreder, men da stormfloden kom, gik den katastrofalt to meter over digerne og havet rev store områder og syv landsbyer med sig. De kom aldrig tilbage, men af og til kan man finde plovfurur og brønde samt potteskår og andet husgeråd, når der er ebbe i vadehavet. Det må have været en ganske forfærdelig katastrofe. Der taltes dengang om 100.000 døde, men det er nok meget overdrevet.

Det fhv. Nordstrand, den tidligere store ø „Strand« var blevet formindsket betydeligt ved stormflodens rasen. Der, hvor stormfloden havde hærget mest ved „Strand«, ragede der nu kun tre halliger (Südfall/Sydfald, Nübell og Nielandt) op, resten havde stormfloden røvet.

Den mest kendte af de sagnomspundne landsbyer, der var forsvundet grundet stormfloden, var landsbyen Rungholt.

I begyndelsen af det 20. århundrede fandt man rester af det gamle Rungholt, da der var ebbe, og der er en del krukker, kakler og andre ting, der samledes op og nu kan ses på Nissen-Museet i Husum.

Nordsøbyen Husum, der ligger ca. 55 km syd for den dansk-tyske grænseovergang ved Sæd har knap 24.000 indbyggere i indeværende år.

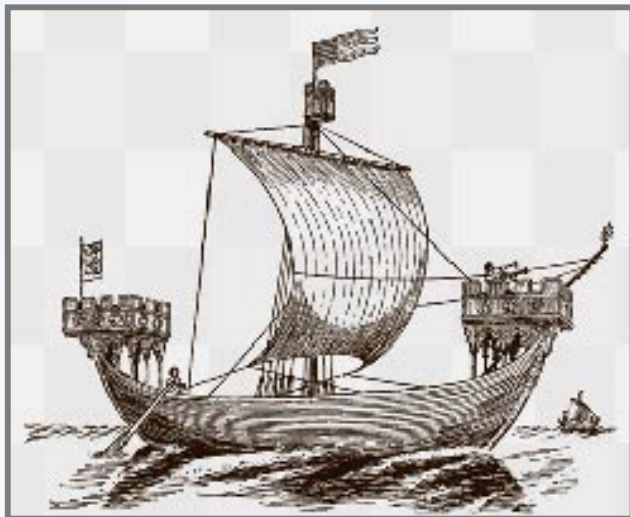
Den har en egen dansk fællesskole og daginstitution, et dansk fritidshjem, et dansk forsamlingshus, dansk sundhedstjeneste, en dansk kirke, et dansk bibliotek og et rigt dansk foreningsliv.

Men i 1634 kom den anden forfærdelige Grote Mandrenke, hvor havet igen stjal kæmpe store områder og lod både halligerne Nübell og Nielandt forsvinde i havet. Tilbage blev den nuværende halvø Nordstrand, den nuværende ø Pellworm/Pelvorm og halligerne Nordstrandischmoor/Nordstrand Mor og Sydfald/Südfall.

Men efter den første Grote Mandrenke i 1362 var det Husum, der nu lå ved kystlinjen, og det gav stedet mange fordelagtige handelsmuligheder. Husums Mølleå udbyggedes til havn, og denne havn blev hurtigt omdrejningsakse for en mangfoldig og meget stor handelsaktivitet. Først og fremmest var det kvæghandelen med jysk kvæg, der betød rigtig meget for Husums og her-tugernes økonomi, og denne kvæghandel stoppede først officielt i 1966. Men der var meget andet, der blev fragtet ad søvejen. Der var stor eksport af tufsten fra Rhinområdet, af frisersalt og malt til blandt andet Rhinområdet, af saltede fisk og kødvarer, af tekstiler, af heste, svin, gæs, pottemageri, kniplinger og meget mere. En stor del af varerne blev transporteret videre sydpå, men også nordpå i de såkaldte „kogger«, der var de dominerende skibe i 1400-tallet.

I 1465 fik Husum markedsret. Husums havn udviklede sig ligefrem og blev en slags vestlig havn for den store handelsby Flensborg, og der

transporteredes varer til og fra Flensborg ad den gamle Husum landevej mellem Flensborg og Husum.

Tegning af en „kogge, der var det fremherskende handelsskib i 1400-tallet

Der blev bygget et franciskanerkloster i Husum i 1490, men da reformationen allerede kom til Husum i 1522 via den slesvigske reformator Hermann Tast, der var født i Husum, opløstes klosteret i 1528 og blev til fattigdomsforsorgscenter. Senere hen var Hermann Tast med til at sponsorere en latinskole i de daværende klosterbygninger.

Hermann Tast

Hermann Tast blev født i Husum i 1490 (den nøjagtige dato er ukendt) og han døde samme sted den 11. maj 1551.

Han har højst sandsynligt gået på franciskanernes klosterschule i Husum. Han studerede teologi i Wittenberg fra marts til oktober 1511 og har da ganske sikkert også kendt Martin Luther, selvom det var længe, før Martin Luthers 95 teser blev slået op på Slotskirkens dør i Wittenberg. Man ved ikke, hvor han ellers har studeret teologi, men man går ud fra, at han har fået sin kirkelige uddannelse ved Slesvig Domkirke og at biskoppen har godkendt hans vielse som præst. Flækken Husum blev officielt evangelisk i 1527, og

HermannTast 1490 - 1551

Tast blev hovedprædikant i Mariekirken. Man mener, at Hermann Tast begyndte med at prædike efter den lutherske lære allerede i begyndelsen i 1522. Tast må derfor have haft et ret indgående kendskab til Luthers skrifter

Mariekirken, som Tast prædikede i, står der ikke mere. Den blev nedrevet i årene 1807-1809, da der var opstået store bygningsmæssige skader på den.

Den nuværende Sct. Mariekirke eller Vor Frue Kirke blev bygget i årene 1829-1833. Arkitekten var den velrenommerede danske kongelige hofbygmester Christian Frederik Hansen. Kirken er næsten en miniatureudgave af Domkirken i København, som C.F. Hansen også var arkitekt for.

*Den nuværende Sct. Marielkirke
i Husum*

Den danske kirke i Husum

Den smukke danske kirke i Husum blev bygget i 1991. Arkitekten var Alan Havsteen-Mikkelsen (1938-2002). Den danske menighed i Husum holder til her på Klaus Groth Straße lige klos op ad den danske skole.

Den danske kirke i Husum

Det smukke gyldne krucifiks i den danske kirke blev i 1993 skænket til kirken af Hendes Majestæt Dronning Ingrid.

Krucifikset i Husum danske Kirke

Husum Slot

Husum Slot er næsten verdenskendt grundet den pragtfulde Krokusblomstring i slotsparken omkring påsketid hvert år, og utallige turister strømmer til byen for at se de ca. 4 millioner krokusblomster folde sig ud på smukkeste og betagende vis.

Slottet blev bygget af Hertug Adolf af Gottorp i årene 1577-1582 med Frederiksborg Slot i Hillerød som forbillede, og det står der, hvor det gamle, nedrevne franciskanerkloster havde haft sin beliggenhed. Slottet blev først og fremmest benyttet som enkesæde for de gottorpske hertuginder, men det kom også direkte under den danske krone, da Kong Frederik V. overtog det efter den Store Nordiske krig. Han lod slottet, der var gået lidt i forfald totalt renovere, og det tjente derefter blandt andet som sæde for forvaltningen indtil 1971. Nu er slottet både museum og kunst- og kulturcenter for en lang række spændende arrangementer.

HUSUM

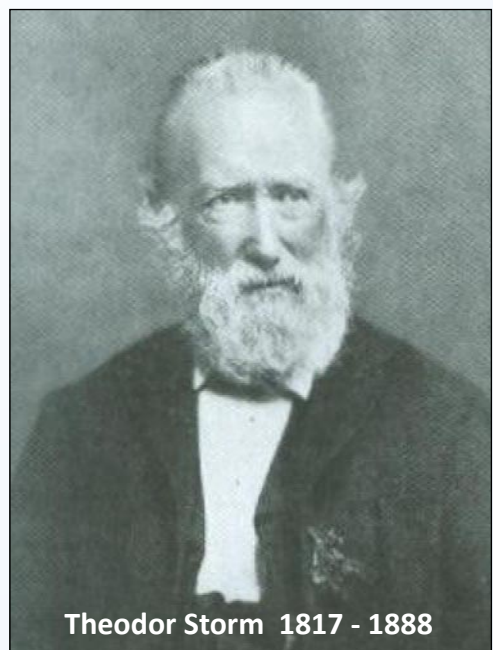
Husum Slot

Husums vartegn, Tine

Theodor Storm

Husum er tæt forbundet med digteren Theodor Storm, der blev født i Husum i 1817.

Theodor Storm 1817 - 1888

Theodor storm er kendt over hele verden, og hans digt, „Die graue Stadt am grauen Meer« har givet Husum tilnavnet „Die graue Stadt am grauen Meer«.

Theodor Storms mest berømte novelle er „Der Schimmelreiter«.

Theodor Storm var tilhænger af den slesvig-holstenske bevægelse og flyttede i protest til Potsdam efter 3-års krigen 1848-50. Han vendte dog tilbage igen efter 1864 efter at hertugdømmet Slesvig var blevet preussisk.

Der findes et Theodor Storm-Museum i Husum, som er meget interessant, og det kan stærkt anbefales at besøge det. Theodor Storms noveller er meget spændende og stadig meget læseværdige og vedkommende, selvom de skildrer situationer fra en anden tid end vores.

Husums turistbureau

Husums turistbureau tilbyder mange spændende guidede vandringer gennem Husum, og en af dem omhandler det mørke, uhyggelige Husum. Turen bærer overskriften Tatort/Gerningssted, og man bliver blandt meget andet ført hen til skarpretterens hus. Der fortælles om skarpretterdynastiet Möller, hvor firmaet videreførtes fra far til søn gennem 300 år og om, at det at være skarpretter betragtedes som et håndværk i lighed med andre, selvom skarpretteren ikke ligefrem hørte til det fine selskab. Skarpretterhuset i Osterende 4/Østerende 4 i Husum findes stadig.

Skarpretterhuset, Osterende 4, Husum

Husums værft

Husum havde et meget betydeligt værft gennem mange århundreder og det helt tilbage fra 1606 indtil 1999.

Det danske rederi Lindinger, der sejlede mellem Rømø og List var en trofast og fast kunde, indtil det gik konkurs i 1970'erne.

Selve værftet nedlagdes i 1999.

Husum som turistby

Husum har udviklet sig til at blive en meget attraktiv turistby med mange spændende restauranter og cafeer i de maleriske gader. Langs med havnen kan man købe lækre „Fischbrötchen og friske kogte rejer (Hopkrabben). De skal simpelthen smages. Der er intet, der smager så godt, som „Fischbrötchen« og selvpillede, friskkogte rejer, der kommer direkte fra fiskekutteren.

Fiskekutter med friske fisk og rejer, der lægger til ved havnen.

Ami Jessen

Min barndom og ungdom i Sønderjylland.

Af Anne Oesterle

Kan man skrive om sig selv? Ja, det er der mange, der gør, så hvorfor ikke? Man skal bare tage sig sammen, og lige nu har jeg lyst til det. Hvem er jeg? Hvor kommer jeg fra? Hvorfor bor jeg i Sydslesvig, selvom jeg er født i Sønderjylland?

Man skal begynde med begyndelsen af ens liv. I november 1945 blev jeg født, og undfanget er jeg vel blevet i februar, hvor 2. Verdenskrig var ved at gå til ende. Russerne kom fra øst, englænderne fra vest, og tyskerne fra Norge og Danmark søgte mod syd, hvor det tyske militær (Wehrmacht) kæmpede med allersidste kræfter - såvel gamle som meget unge. I denne farifulde tid har min mor søgt beskyttelse hos min far, og resultatet blev, som før sagt, undertegnede.

Jeg havde en god barndom, selvom jeg med 4 søskende ikke altid havde det helt let. Der var en daglig kamp om magten. Få gange sejrede jeg, men mest ikke.

Mine forældre, mere min mor, havde det ikke let, selvom der i begyndelsen var en ung tjenestepige til hjælp i huset. Man må ikke glemme, at dengang i 40-50'erne var jo ikke alt elektrificeret som i dag. Der var meget, der skulle ordnes i dagens løb, meget mere end de 8 timers job, der er i dag. Der var tale om 16 timer mere eller mindre svært arbejde. Heller ikke min far havde det let; herom senere. Men nu tilbage til min barndom. Vi var 5 børn født fra 1941 til 1948. Mine forældre, født 1910 og 1911, blev gift i 1936, og hvorfor der gik godt 5 år, før min storesøster blev født i 1941, vides ikke. Men så gik det også slag i slag. Storebror i 1943, jeg i 1945, lillebror og lillesøster, tvillinger i 1948, men så var det også slut. Mor nærmede sig da 40-års alderen.

Børnehaver fandtes ikke dengang, så mor fik en tjenestepige til hjælp med at passe os børn. Denne boede i et kammer oppe på loftet. Også en tjenestekarl var ansat. Han boede i et karlekammer ved siden af ko- og svinestalden, så han kunne være til stede, når dyrene skulle føde.

Indhuset, der bestod af 17-18 rum, var delt op i aftægtsboligen, stuer, soveværelser, børneværelser, hvor vi piger blev anbragt på loftet, hvor vi skulle op ad en stejl trappe. Om vinteren var det iskoldt,

men vi havde tykke dyner, der næsten kvalte os, men på en eller anden måde fik vi alligevel varmen. Drengene havde et værelse nedenunder og det lige ved siden af badeværelset og stuen. Her var der varmere.

Varmen blev produceret af 3 kakkellovne i stuerne, der blev brugt efter behov, og i køkkenet var der et metalkogested. Alt blev fyret med grene og brændestykker (stikke en spleen) der var skovet i egen skovdel. Kogestedet var lavet af støbejern og havde mange ringe, der kunne bruges efter nødvendighed, og foruden ovnen var der en vandbeholder, og vi børn blev en gang pr. uge badet i en zinkbalje i dette varme vand.

Da jeg var godt 7 år, blev der anskaffet en elektrisk opvarmet varmvandsbeholder i badeværelset. Luksus for os børn. Til sidst blev der installeret oliefyr med radiatorer i alle rum, og der kom sandelig også varmt vand fra hannerne. Dette var en velsignelse for os børn, og mor fik sandelig også et elkomfur.

Jeg startede min skolegang i en lille skole i Øster Sottrup, hvor der var to lærere for ca. 20 børn, en mandlig skoleleder og en frøken (navnet glemt). Den gang begyndte skoleåret efter påske, og der var kun 7 års skolepligt, men da jeg kom i 2. klasse, var der i mellemtiden blevet bygget en centralskole, der lå i Vester Sottrup, og det var en omvæltning for os, da vi nu mødte børn fra nabolandsbyerne, og nye lærere fik vi mange af, da elevtallet var steget ret så meget. Skolepligten blev sat op til 9 år, og skoleåret startede efter sommerferien, der begyndte omkring 20.

juni. Hvad husker jeg ellers fra min barndom? Min fødselsdag blev kun fejret med veninder, og der serveredes varm kakao og hjemmebagt lagkage og småkager.

Noget mindre godt var, at der blev slået svin i vaskerummet, hvor der var en gruekedel, der kunne opvarmes og selvfølgelig vand og afløb. En slagter kom og fuldførte proceduren, men vi børn måtte først komme til senere, og her blev vi tvunget til at røre i blodet, der ikke måtte stivne, indtil der kunne laves blodpølse osv. af det. Et ubehageligt arbejde, mest på grund af lugten. Medisterpølser blev lavet, hakkekødet fyldt i tarme til spegepølser, der blev hængt op og røget i skorstenen, og kødet blev lagt i salt eller frosset ned. Der var godt nok et frysehus i landsbyen, men mor ville gerne have sit eget, og der blev købt et fryseskab - øverst køleskab, nederst fryseboks. Der blev gjort den fejl, at alt blev frosset ned på én gang, som havde til følge, at alt hang sammen. Problemet blev løst ved delvis optøning, adskillelse og delt nedfrysning, og det lykkedes.

En vaskemaskine, der skulle afløse det store skrummel, der blev lejet til at vaske alt sengetøj og påklædning, blev købt. Mindre ting blev vasket på et vaskebræt, da det oftere skulle bruges, men denne nye, moderne maskine havde den fejl, at alt skulle betjenes med hånden. Vandpåfyldning, program, temperatur og udpumpning. En gang blev der gjort den fejl, at vandpåfyldningen ikke blev standset, og vandet bredte sig overalt. Gudskelov var der stengulv i køkkenet, hvor vaskemaskinen stod. Vandet blev

fejlet ned i vaskerummet, men havde forinden fyldt spisekammeret og køl-deren, hvor heldigvis det meste stod på hylderne, men det var et stort arbejde at fjerne vandet herfra med spande. Men når jeg tænker på, hvad min mor alt har klaret i sin tid, er min beundring stor.

Stå tidligt op om morgenen, hjælpe i stal- den med malkningen, vaske spandene, dække morgenbordet, vække os børn, koge havregrød og smøre madpakkerne til de mindste. De store skulle selv. Præcis kl. 12 blev der serveret varm mad med efterret til de hjemmegående personer, og til os børn, der kom hjem fra skolen kl. 13-14, stod der varm mad i ovnen og et dækket bord med saft og mælk, desuden grød eller frugt.

Mor havde en stor køkkenhave på vel om-kring 5000 m². Den største del blev brugt til dyrkning af kartofler og resten til alle mulige grøntsager og desuden en have med utalligt mange frugter af alle slags, og her skulle vi altid hjælpe med at pluk-ke. Her gik også hønsene, der leverede æg til os, og resten blev solgt til Brugsen (uden kontrol), og til gengæld fik hun le-veret de ting, som hun ikke selv kunne el-ler havde haft tid til at fremstille. Ud over det opdrættede hun hanekyllinger, der desværre engang blev bidt ihjel af en mår. Også kalkuner og harer har hun haft, men smittesygdomme tvang hende til at holde op dermed. Men noget, jeg meget gerne tænker på, er juletiden. Pr. 1. december satte vi børn vores sko i vinduet, og næste morgen var de fyldt med søde sager. Selv-følgelig var det julenisserne, der havde

gjort det. Lillejuleaften den 23. 12. fik vi om aftenen serveret æbleskiver, naturlig-vis fyldt med sveskemos. Juletræet blev pyntet af mor. Og dertil kom også kræm-merhuse fyldt med konfekt eller andre søde ting. Dette fandt sted i godstuen, og vi børn fik forbud mod at gå derind.

Juleaften var en stor dag for os. Efter den traditionelle julegudstjeneste skulle vi hjælpe mor i køkkenet og dække bord. Så læste far en julehistorie for os i dagligstu-en. Maden bestod enten af and eller gås og selvfølgelig af risengrød, der senere blev afløst af risalamande, hvori der var lagt en hel mandel, og gaven, der var en marcipangris, var det altid os børn, der fik på en eller anden måde. Efter måltidet, der for os børn varede i det uendelige, blev der låst op til godstuen. Der blev dan-set, i tankerne, om juletræet, sunget jule-sange, og endelig kom julemanden med en sæk på ryggen og uddelte gaverne til os sammen med et par kloge ord. Det var såmænd naboen, hvis kone senere hjalp mor med rengøringen. Aftenen var et el-dorado for os med alle de søde sager.

Første juledag blev resterne spist, ryddet op, og 2. juledag kom der måske besøg,

venner eller familie. Juletræet blev stående til 6. januar, hvor der jo er helligtrekongers-fest.

Nytår var også en tradition for sig. Om formiddagen gik vi med en kurv eller en pose til de fleste naboer, trådte på det, vi kaldte hundepropper, der knaldede nok så højt. Drengene havde små kanonskud, små kanonkugler med. Vi bankede på, sang en lille sang og fik skænket slik, småkager, æbler og af og til en appelsin, der var en sjælden frugt dengang. Om aftenen fik vi familiebesøg, og der blev serveret grønlangkål, kartofler - kogte og brasede, medisterpølse og flæskesteg med en svær og røget svinekæbekød. Som efterret fik vi budding eller hjemmelavet is, selvfølgelig med isvafler til. De voksne fik drukket et par glas vin eller øl. Også en snaps blev skyllet ned, og stemningen var nok så lystelig. Præcis kl. 24. blev der igen skålet, og man ønskede hinanden et godt nytår. Nu til min far. Han var herre i huset, havde stor magt over os alle, sådan som det var før i tiden. Han var også finansministeren. Han uddelte husholdnings- og tøjpenge til mor, der så kunne købe alt til sig selv og til os børn, altså, hvad der var nødvendigt. Det var sådan, at vi hver lørdag skulle stille op i rad og række for at få lompenge, der størrelsesmæssigt passede til alderen. Det var ikke det store beløb, og det første, jeg gjorde, var at cykle hen til en lille købmandsbutik, hvor man for 10 øre kunne købe bolsjer, der fra et glas med hånden blev fyldt i en papirpose. Hygiejnen var dengang ikke så vigtig. I Brugsen kunne man kun købe færdigt pakkede poser, som var en hel del dyrere.

Min far var bonde, landmand, gårdejer eller agrar, som det kaldes i dag. Han ville egentlig ikke være bonde, men hans ældre bror ville have en uddannelse som købmand, og far blev halvvejs tvunget til at overtage gården, hvad også skete i 1939, da min farfar afgik ved døden. Sidstnævnte tog i det 19. århundrede tysk realeksamen, da Sønderjylland efter krigen 1864 kom under preussisk/tysk herredømme. Dette var usædvanligt for bondesønner, men også min far tog realeksamen, men først efter genforeningen i 1920, hvor han startede i en dansk skole. Han var jo begyndt i en tysk skole i 1917, men 1. verdenskrig havde som følge, at der var lærermangel eller slet ingen lærere.

Han har haft en hård barndom og ungdom med meget arbejde, hvor det meste skulle klares med hånden. Farfaren deltog i 1. Verdenskrig, men kom dog næsten uskadt tilbage, en farbror døde af giftgas efter hjemkomsten. Alt markarbejde skulle klares med heste foran de forskellige redskaber, og hele året igennem var der noget at gøre. Roer skulle hakkes i foråret, i juni høhøsten, der blev stablet op på træstativer til tørring. Kornhøsten, og negene skulle så skokkes, blev udført af en selv binder og så lades op på vognen og derefter smides op i tærskværket, halmen transporteres op på loftet såsom kornet, der nu skulle tørres. Om efteråret kom roehøsten til. Bladene skulle skubbes af. De blev brugt til ensilage. Roerne blev rodet, kørt ind og smidt ind i roerummet. Ved meget af det skulle vi børn hjælpe til. Dertil kom den

daglige fodring og malkning af køerne morgen og aften, udmugning, male korn til svinene, kastrere hangrisene, hvilket skete med skrig og skrål. Vi børn måtte ikke være tilstede. Min farmor har også måttet præstere sin del i disse år, men da mine forældre blev gift i 1936, var hun til stor hjælp for dem.

Men nu tilbage til andre oplevelser i min barndom. Det gode for mig var at være sammen med hestene. Jeg fik lov til at ride en af dem, en kraftig belgisk arbejdshest ud på marken om aftenen sammen med karlen! Far ejede også en ældre travhest, der om sommeren trak en jumbe, hvor der var plads til os alle og om vinteren med sne trak en slæde. På hovedet havde den bjælder på. En dejlig oplevelse!

Men så kom traktorernes tid, og de tre heste blev solgt. Det var en stor sorg for mig. I stedet for købte far en bil, en Opel Olympia, og i den kørte vi rundt, mest i landsdelen. Jeg plagede min far med ønsket om at få en hest, men han nægtede det. En ældre nabo, som jeg ofte besøgte om aftenen, hørte om mit problem, og han ville låne mig ca. 1500 kr. og give mig en sadel og en trense. Men hvad nu? Det kom til et forlig med far, hvis såfremt, så skulle jeg hjælpe i stalden hver dag, raspe roer, muge ud, fodre dyrene og selv pleje hesten, hvad jo også giver en masse arbejde. Jeg var lykkelig, men før købet af hesten skulle jeg til kursus på rideskolen i Sønderborg og det ved siden af et ugentligt svømme-kursus også i Sønderborg, og så håndbold og badminton om aftenen. Først blev forskellige heste lejet, indtil den rigtige var

fundet. En godmodig hest, holstener fra rideskolen, ret ung, blev købt, og jeg var godt tilfreds, men ikke med arbejdet ved siden af. Jeg fik lov til at beholde hesten, indtil jeg tog til København som 19-årig. Så blev den solgt – til min store sorg. For at tjene lidt penge arbejdede jeg i sommerferierne på en kro som servitrice. Drikkepenge var noget af det bedste, men arbejdstiden var ofte op til 16 timer. Også på J. P.-fabrikken i Sønderborg tjente jeg ret godt, men det blev forlangt, at jeg skulle melde mig ind i fagforeningen trods kun 5-6 ugers arbejde. Yderligere tog jeg til Bornholm, hvor jeg arbejdede som køkkenpige på et hotel. Jeg vil lige meddele, at jeg deltog i de fleste ringridninger, men nåede kun at blive dronning i Broager. Efter et kort ophold på en slags efterskole tog jeg realeksamen på central-skolen med gode karakterer, fortsatte så på Sønderborg Handelsskole, hvor jeg efter et år klarede eksamen ret godt bortset fra regnskabsfagene. Matematik har aldrig været min stærke side. Videre gik det mod København.

Herom senere. Mojn, mojn!

Anne Oesterle

Folkemøde på Bornholm

- At bygge bro mellem folket og magthaverne

Horst-Werner J. Knüppel

Hvor jeg indtil juni 2023 kun kendte til Folkemødet på Bornholm fra de trykte og elektroniske medier, fik jeg i år mulighed for at opleve dette store arrangement på tæt hold. Som arbejdsbi for Grænseforeningen i Sydslesvig teltet blev alle events i dette telt en del af min hverdag under Folkemødet. Med Grundtvigs Forum og Højskolernes telt som nærmeste naboer kom deres program uundgåeligt til at indgå som dagens salt.

Allinge, som har et indbyggertal på omkring 1500 mennesker, er Folkemødets fødeby. Tvilligebyerne Allinge-Sandvig bliver hvert år besøgt af mange turister. Folkemødet, som tiltrækker mellem 30 – 50.000 besøgende, stiller store udfordringer, ikke blot til Allinge-Sandvig, men til hele Bornholm. Det er nødvendigt, at den indre by er bilfri, og store græsarealer i udkanten af byen udlægges som P-arealer. Mindst lige så nødvendigt er det med et godt organiseret net af busser, der når ud til alle hjørner af øen. Besisningen af de mange gæster giver selvsagt endnu en udfordring. Det var dejligt at konstatere, at alt det organisatoriske var på plads, og byen var klar til at tage imod de mange gæster.

I de tre dage Folkemødet varer, er der masser af tilbud, og en hård prioritering er nødvendig, når det personlige dagsprogram skal sammensættes. I døgndrift kæmpede blandt andet de politiske partier og EU om de besøgende, hvor foredrag og diskussioner af tidens store spørgsmål stod på plakaten. Uden undtagelse var der ekstra kø, når partilederne indtog scenen. Allerede på lang afstand blev man klar over, at en af de politiske hovedpersoner var ankommet, for der fulgte et større politiopbud og ofte også hundepatruljer med. Et spændende område på Folkemødet var alt det, der vedrører politi, anklagemyndighed og domstole, herunder det kriminalpræventive område og menneskerettighederne.

Der var mulighed for at fordybe sig og suge til sig indenfor en bred vifte af temaer såsom: verdensmålene, atomkraft, klima og energi, rent drikkevand, fremtidens plantebaserede fødevarer, kirke og tro, kunst og kultur m.m. Såvel arbejdsgiverorganisationer og fagforeninger havde deres telte og events rundt omkring i området. Ej heller manglede en bred vifte af interesseorganisationer og uddannelsesinstitutioner, ligesom de trykte og elektroniske presseagenturer var rigt præsenteret. Der var fokus på den kommende generation med tilbud og temaer, der beskæftiger børn og unge. På Ungdomshøjen kunne de unge nyde hinandens samvær, slappe af og hvile ørerne. Højen blev flittigt brugt til såvel småsnak og som det sted, hvor der skulle samles kræfter.

Som jeg nævnte tidligere, så var jeg arbejdsbi i Sydslesvig teltet, hvor der kunne opleves et meget varieret program med fokus på grænselandet. Således blev der sat fokus på emner indenfor politik, kultur, sundhed og skole/fritid. De mange debatter og interviews samlede mange mennesker med interesse for grænselandet. Derudover blev mange tiltrukket, der ønskede at få større viden om mindretallet i Sydslesvig.

Når der blev inviteret til fællessang, og det var underordnet, om

det var i vores nabolte eller i Sydslesvig teltet, så trak det fulde huse. Det var skønt at opleve, at fællesskabet omkring fællessang blev prioriteret så højt af gæsterne på Folkemødet. En god oplevelse, at den danske sang er lyslevende og har et budskab til os alle. Fredag aften kunne vi i teltet byde på en koncert med Lars Malm og Tomas Raae. En koncert med sange fra albummet "Menneske igen", hvor sønderjyden Kresten Andresens oplevelser under første verdenskrig gengives i ord og melodi. Udgangspunktet for albummet er de mange breve Kresten sendte hjem til familien og hans dagbog fra fronten. Desværre nåede Kresten aldrig hjem til sine kære i levende live, og det gør, at hans breve til familien, som er fyldte af håb og trøst til dem derhjemme, og dagbogen, som beskriver krigens rædsler, står så stærke og skarpe. En stor oplevelse for de mange der fandt vej til koncerten. Temaet for De danske Årsmøder i Sydslesvig "Frivillighed" blev taget op i flere sammenhænge. Således blev der vinklet til forældreinddragelse i grundskolen samt frivillighed i ældreplejen og i foreningslivet. Via de nævnte emner blev der sat spot på hverdagen i Sydslesvig og dermed også på de forskelle, der er på at leve en hverdag nord og syd for grænsen.

En spændende debat havde titlen: "Tyskland – Danmarks ukendte nabo". Måske en lidt provokerende titel, men med Bjarne Corydon, Henrik Frandsen og Michael Zilmer-Johns som debattører og Benny Engelbrecht som moderator, var der tyngde og alvor i den manglende opmærksomhed, vi har til vores nabo mod syd. Det var for debattørerne stadig en gåde, hvorfor det tyske sprog har så lidt appel hos vores unge i uddannelsesforløbet. Med det store potentiale for den danske eksport til Tyskland burde tysk være sproget, der står på en klar favoritplads i uddannelsessystemet. Måske derfor titlen: "Tyskland – Danmarks ukendte nabo".

Mens programmet kørte i Sydslesvig teltet, sørgede en gruppe unge fra Sydslesvig (Grænseforeningens Elevambassadører) for events rundt omkring på Folkemøde-området. Der blev plads til sang og musik, dialoger samt spil og quiz. For eleverne er det vigtigt at møde jævnaldrende unge, der bliver nysgerrige på grænselandet og en opvækst i to kulturer.

Det helt store hit er afslutningen på Folkemødet i Sydslesvig teltet: Det sønderjyske kaffebord. Dette kaffebord er efterhånden en tradition, og det kunne ses på tilstrømningen lang tid før eventen. Inden der blev uddelt smagsprøver, skulle alle informeres om kaffebordets betydning og grænselandets historie. Det blev til små femhundrede smagsprøver - jo, det Sønderjyske Kagebord er et ganske populært indslag og har en enorm tiltrækningskraft.

For mit vedkommende var det et indholdsrigt Folkemøde, og jeg blev en stor erfaring rigere. Det er mit håb, at Sydslesvig, det danske mindretal og grænselandet i almindelighed, via de mange indslag og emner, har bidraget til en større opmærksomhed og vækket en interesse hos mange, såvel ældre som unge.

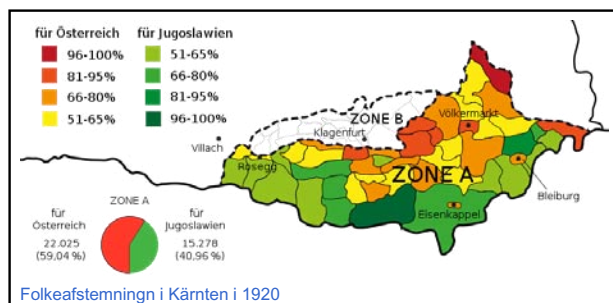
Horst-Werner J. Knüppel

»Paa Tondern Station« - da Nordslesvig blev en del af kongeriget i 1920

Efter Versailles freden - forandringer i Europa

Første verdenskrig førte til mange forandringer i Europas geografi. Landområder og deres befolkninger blev overgivet til en anden stat. Taberne i første verdenskrig måtte afstå territorier til krigens sejrherre og nabostaterne - nogle efter folkeafstemninger, andre som almindelige landafståelser, hvor befolkningen ikke blev spurgt.

Nogle gange fredeligt som ved den dansk - tyske grænse i 1920 efter en folkeafstemning, andre steder vakte risikoen for en ændring af områders tilhørsforhold voldsomme følelser og førte til voldelige overfald.

Folkeafstemningen i Kärnten, Østrig, i 1920

Det skete for eksempel i forbindelse med planerne om en folkeafstemning i grænseområdet mellem Kärnten i det nuværende Østrig, der hørte til en af taberne i krigen, og det senere Jugoslavien. Afstemningen blev kun holdt i et af 2 zoner i oktober 1920. Den viste, at der var et flertal i området for, at det skulle forblive østrigsk, Jugoslavien nægtede at anerkende resultatet og jugoslaviske tropper rykkede ind i afstemningsområdet. Der

opstod optøjer, plyndringer og tysktalende indbyggere i en af byerne i området blev overfaldet. Folkeafstemningen skulle holdes i to zoner (zone A og zone B) som i Slesvig og da afstemningen i den sydlige zone (A) på grænsen til Jugoslavien viste sig, at have et tysk-østrigsk flertal, undlod man at gennemføre en afstemning i den nordlige zone (B), der lå mellem Østrig og zone A. Hele zone A forblev derfor sammen med zone B en del af Østrig. I den østligste del af zone A var et stort flertal af befolkningen i et mindre område tilhængere af, at området skulle være en del Jugoslavien. De gjorde voldsom modstand mod at blive indlemmet i Østrig; de nægtede at følge østrigsk lov, de fjernede de nye grænsepæle og pigtrådshegnet, der markerede grænsen mellem Østrig og Jugoslavien. Uroen voksede i området og centrale politikere i Jugoslavien og Østrig begyndte at interessere sig for konflikten. Den blev så løst i 1922 ved, at de to lande byttede områder - landsbyen med det store jugoslaviske flertal i det østlige Kärnten blev afstået til Jugoslavien og Jugoslavien afstod et område ved grænsen, hvor der var et stort tysktalende flertal til Østrig. Den grænselinje har siden ligget fast. Det kostede menneskeliv og megen ballade i området at nå frem til at finde frem til en acceptabel grænse mellem de to nationer.

Folkeafstemningen i Nordslesvig i 1920

Grænsen mellem Danmark og Tyskland skulle i følge Versailles traktaten også udsættes for en revision, hvis befolkningen i Slesvig ønskede det. Det gik mere

fredeligt til, selvom afstemningen i zone 1, Nordslesvig, endte med, at et lille tysk mindretal i Nordslesvig kom under Danmark og et lille dansk sindet mindretal i Sydslesvig forblev i Tyskland. Vold og krigslignede forhold kom ikke til at præge afstemningerne i hhv zone 1 og zone 2, selvom kredse på begge sider af den nye grænse håbede på en grænserevision senere, men efter afslutningen på anden verdenskrig er det sikkert at grænsen ligger fast og at de to mindretal er fuldgyltige borgere i de to lande.

I Tønder blev selve skiftet fra tysk til dansk tydeligt synligt på byens jernbanestation. Tønder var et jernbaneknudepunkt i 1920. Tondern var det tyske navn for byen, og det var det navn, der stod på skiltene ved stationen i sort og hvidt; de tyske farver for stationsskilte. Det er altid lidt spændende at følge med i, hvordan et område skifter statstilhørsforhold. I Kärnten skabte det vold og borgerlig ulydighed, indtil man fandt en løsning der stillede begge parter tilfreds. Utroligt nok er der stadig områder i Europa, hvor der selv efter mange års samliv ikke er en accept af en grænsedragning, selvom det er mange år siden, den blev foretaget f. eks. i Italien i Sydtyrol eller i det tidligere Jugoslavien. Overgangen fra Tyskland til Danmark i Nordslesvig er jo næsten blevet et mønstereksempel på, hvordan en sådan ændring af statsgrænsen kan og bør foregå, det tog dog nogen tid før man kan sige, at 1920 grænsen blev fuldt ud accepteret af de to landes befolkninger og deres respektive mindretalsforhold.

Statslige institutioners overgang fra tysk til dansk i 1920

Men tilbage til 1920. D. 10. februar 1920 stemte et stort flertal i zone 1, for at Nordslesvig skulle blive en del af Danmark. I løbet af foråret 1920 skete så overgangen af de forskellige statslige institutioner mm i zone 1 området fra tysk styre til dansk styre i flere tempi på fredelig vis. I maj kom danske soldater til landsdelen, den danske kronemønt indførtes d. 20. maj og postvæsenet gik over på danske hænder samme dag og natten mellem d. 26. og 27. maj blev der indført pastvang og paskontrol mellem zone 1 og zone 2, hermed var det gamle hertugdømme Slesvig endelig blevet delt.

DSB overtager 315 km jernbane i Sønderjylland 16./17. juni 1920

Natten mellem d. 16. og 17. juni 1920 overgik administrationen af jernbanenet i Nordslesvig/Sønderjylland formelt fra die Deutsche Reichseisenbahnen til DSB. Det var en stor praktisk opgave, der lå og ventede på DSB. Det danske statslige jernbanenet blev forøget med ca. 315 km; alt - lokomotiver, signaler, jernbanespor, stationer mv skulle bringes op på dansk niveau. De tyske statsbaner var blevet slidt meget ned som følge af den voldsomme belastning fire års storkrig havde udsat det tyske samfund for. I Tønder gik det også fredeligt for sig, selvom afstemningsresultatet i 1920 i Tønder området viste, at et flertal af befolkningen havde stemt for at forblive i Tyskland.

Inden den endelige overgang fra det tyske statslige jernbaneselskab til DSB

Det danske og tyske personale på Sønderborg station 1920.

skulle man løse bemanningsspørgsmålet. I første omgang skulle man finde de nye ledere til de forskellige overordnede jernbane funktioner henved 50 stationsforstandere og stationsmestre. De blev hentet fra nord for Kongeåen med en enkelt undtagelse. Hvilket i det hele taget var den overordnede politik for besættelsen af ledende stillinger i den statslige administration i Sønderjylland; ledende embedsmænd blev hentet fra nord for Kongeåen. Den proces blev begyndt allerede efteråret 1919. I alt skulle der ansættes flere end 500 ved de nye danske jernbaner, heraf blev to tredjedele hentet fra det hidtidige Danmark.

Midnat mellem d. 16. og 17. juni skulle alle sort/hvide tyske angivelser fjernes fra

stationerne og være erstattet med rød/hvide danske farver på skilte, lokomotivskorstene mm. Det udsendte danske personale skulle møde op på stationerne i fuld dansk jernbaneuniform sammen med deres tyske kolleger. Herefter blev der - meget betegnende for den fredelige overdragelse af Nordslesvig til Danmark - de fleste steder taget et fotografi af det samlede tysk - danske personale, inden man gennemførte overdragelsesforretningen.

Tønder Station overdrages til DSB 16./17. juni 1920

Flensborg Avis's korrespondent i Tønder beskrev i avisen d. 18. juni 1920 begivenheden således:

»Jernbanernes overgang til Danmark

I nat klokken 12 overtog stationsforstander Ulrik i overværelse af danske og tyske jernbaneembedsmænd og nogle borgere det herværende jernbanevæsen. Overtagelsen skete uden vanskelighed. Den tyske stationsforstander overrakte i tavshed nøglerne og stationskassen uden indhold. Straks efter overtagelsen blev de tyske skilte tagne ned og erstattet med danske. Den afspærring til perronerne, som hidtil har været, er ophævet. De første danske tog fra Ribe kom flag - og grøntsmykket ved 8-tiden. I formiddags afgik elleve lokomotiver sammenkoblede sydpå; også de var flagsmykkede, men selvfølgelig med slesvig-holstenske farver.... En tre til fire hundrede mennesker overværede dette »højtidelige« øjeblik. De sodede og ramponerede tyske maskiner så ikke nævneværdig godt ud ved siden af de danske, og de tyske lokomotivførere gjorde ved afrejsen med vognenes sirener en så gruelig pibekonzert, som de kunne, en afskedshilsen, som for resten passede godt til den stemning besjælede de ved afskeden tilstedeværende.«

Sønderjylland var administrativt blevet underlagt DSB distrikt Struer. Distriktschefen, C. C. Wissenbach, havde fået til opgave at gennemføre den store omlægning af statsbanenettet i Sønderjylland. I marts 1920 rejste han til Tønder for sammen med trafikassistent Johannes Buchholtz at få sig et overblik over situationen; herunder at interviewe jernbanepersonalet med henblik på at finde frem til hvem fra det tyske personale, der ville kunne overgå til ansættelse ved DSB efter Genforeningen. Ud over faglige krav undersøgte man også de lokale jernbanefolks dansk kundskaber og deres nationale holdning. Johannes Buchholtz har senere beskrevet hvordan disse samtaler foregik:

Stationsforstander i „Jerusalem“

Distriktschefen sad for bordenden. En efter en kom det tyske personale ind i deres bedste uniform. Ja nogle af dem havde endda en sabel ved siden. Et skema skulle udfyldes. Derefter skulle hver enkelt så bedømmes.

- *Hvad har De været?*
- *Ja sidst har jeg jo egentlig været stationsforstander*
- *Hvor da?*
- *I Jerusalem, svarede manden. Han havde gjort krigstjeneste i Palæstina.*

Kan kun tale, som vi gør hernede

Flere af de fremmødte bar sår og mærker fra krigen. En lettede et bind til side,

og viste, at han havde et stort hul i „hjerneskillen“.

Alle fik stillet spørgsmålet, om de kunne tale dansk. Svaret var i mange tilfælde overraskende:

- *Nej jeg kan kun tale sådan, som vi taler hernede*
- *Jamen, det er jo dansk*
- *Nåh ja, men ikke rigtig dansk.*

De skulle ikke jages bort

Det var flere, der brast i gråd, da der blev sagt:

Ja tak, vi kan bruge dem ved De Danske Statsbaner, så snart overtagelsen er sket.

Spændingen var udløst. De skulle ikke bare jages bort.

Der forestod nu et stort arbejde med at integrere det nordslesvigske jernbanenet i det danske net. Jernbanefolk fra Struer var midlertidigt udstationeret i Tønder for at sikre en så gnidningsfri overgang som muligt, alligevel varede det helt til 1928, før jernbanenettet i Sønderjylland var fuldt integreret i det danske net, og før de sidste jernbaneansatte fra Struer kunne vende hjem til Struer.

Digteren Johannes Buchholtz og digtet »Paa Tondern Station« fra 1921

Johannes Buchholtz udgav i 1915 sin første roman og de følgende år kom der en lang række romaner fra hans hånd. I 1924 holdt han op hos DSB og helligede sig forfatterskabet. Frem til sin død i 1940 var han en af Danmarks mest læste romanforfattere. I Struer er hans hjem indrettet som et museum for ham. I 1920erne og

Olga og Johannes Buchholtz i deres dagligstue i Struer.

30erne var mange af tidens forfattere og digtere gæster hos Olga og Johannes Buchholtz i Struer.

Johannes Buchholtz var i Tønder d. 16. -17. juni 1920, da overdragelsen til Danmark fandt sted. Han oplevede selve begivenheden, medens han gik op og ned ad perronen og var vidne til det lille men følelsesladede øjeblik, da jernbaneansatte i danske jernbaneuniformer udskiftede stationsskiltet Tønder i sort hvidt med Tønder i rødt og hvidt.

Oplevelsen gjorde så stort et indtryk på Buchholtz, at han kort efter skrev digtet : Paa Tondern Station. Digtet blev trykt i hans digtsamling Ravne og Duer (1921).

Paa Tondern Station

*I denne slørede Juninat
Var Luften fredfyldt og lun
Over Tondern 1ste Perron
Fløj Flagermus bløde som Dun*

*Fra denne stille grønne Marsk
Kun et langeligt Brøl af en Ko
Men paa Tønderns 1ste Perron
brødes den natlige Ro*

*Danske Jernbanemænd
Med funklende Huer paa Sned
Satte besluttet en Stige til
Og tog tyske Skilte ned.*

*Ikke en Sabel rasled`
Gennem den natlige Fred
Man rejste bare en Stige
Og tog nogle Skilte ned*

*Verden har mange Sprog
Men dansk det er nu mit
Forunderligt – over 1ste Perron
Stod Tønder i rødt og hvidt*

*Sagte, som Plov vender Muld
Eller Bøg strækker Roden i Jord,
Strakte mit Land sin Rod,
Saa langt som de Danske bor*

Tønder station i den tyske tid.

Nordslesvig efter 1920

Digtet og fortællingen om overgangen fra tysk til dansk i Tønder i 1920 er meget rørende at læse i kontrast til 4 års blodig krig og til, hvordan overgangen fra Østrig til Jugoslavien for områder af Kärnten foregik.

Folkeafstemningen i Nordslesvig var et resultat af Versailles traktaten, der satte det endelige punktum for 1. verdenskrig, men som samtidig lagde grunden til 2. verdenskrig. I Tønder stod der på flere af de tyske lokomotiver, der kørte sydpå til Tyskland i foråret 1920: » Vi kommer igen om 5 år«, så den besked var et varsel om, at der allerede i 1920 var en drøm blandt de tyskere, der havde arbejdet i Nordslesvig, at genvinde Nordslesvig inden for få år.

Efter Hitlers magtovertagelse i 1933 voksede håbet blandt tysksindede kredse om en ny grænserevision i Sønderjylland. I 1939 i en tale sagde Jens Møller, der var den ledende person inden for det tyske mindretal, til slut i en tale: » Nu marcherer vi! Vores Fører er manden, som overvandt Versailles, i hans ånd og med hans idé vil vil fjerne det stykke Versailles fra vores hjemstavn, som truer med at forgifte vort liv. Vi ved, vi klarer det, Føreren viste vejen, vi følger og marcherer«

Det sønderjyske landbrug blev efter overgangen til Danmark ramt af svære økonomiske tider. Det gav anledning til flere forsøg på at svække det danske greb om Sønderjylland bl. a. fra det tyske mindretals parti: Slesvigsk Parti.

Et andet forsøg kom fra Cornelius Petersen, gårdejer fra Møgeltønder. Han kom oprindeligt fra Ejdersted, men havde i 1905 købt en gård ved Møgeltønder. I 1919 gik han ind for en grænseændring, der ville gøre Møgeltønder området til en del af Danmark. 1920ernes økonomiske krise for landbruget fik ham til gøre sig

Valgplakat for Slesvigsk Parti fra folketingsvalget i 1932. Partiet agiterer for at flytte toldgrænsen mellem Danmark og Tyskland op til Kongeåen til gavn for det Sønderjyske landbrug. Hvis forslaget blev til virkelighed ville det være første skridt til en grænseændring. Forslaget vandt ikke opbakning i Sønderjylland, partiet fik sit dårligste valg siden 1920.,

til talsmand for en selvstyrebevægelse, der krævede vidtgående selvstyre for de enkelte sogne og herreder og han rettede voldsomme angreb mod den danske stat, mod parlamentarismen, mod embedsmændene, mod de høje skatter, mod den danske landbrugspolitik og mod regeringens håndtering af de økonomiske problemer i Sønderjylland. Et lettere komisk krav fra bevægelsen var, at kong Christian 10. som hertug af Slesvig skulle tage de sønderjyske landsdele i sin direkte besiddelse. Herefter var løbet kørt for selvstyrebevægelsen.

Efter 2. verdenskrig blev ønsket om en grænserevision igen rejst - denne gang i Danmark - under indtrykket af en tilsyneladende voldsom tilvækst i det danske mindretal i Sydslesvig. Den danske regering og rigsdag afviste ønsket; grænsen ligger fast. Med København-Bonn erklæringerne fra 1955 om mindretallenes rettigheder på begge sider af grænsen mellem Danmark og Tyskland blev der endelig lagt et godt grundlag for en ny og bedre udvikling i grænselandet. Versailles fredens konsekvenser for Nordslesvig er endelig blevet til en fredelig grænse, der ikke betvivles fra nogen af siderne.

Hans Jørgen Lych Larsen

Anvendte kilder

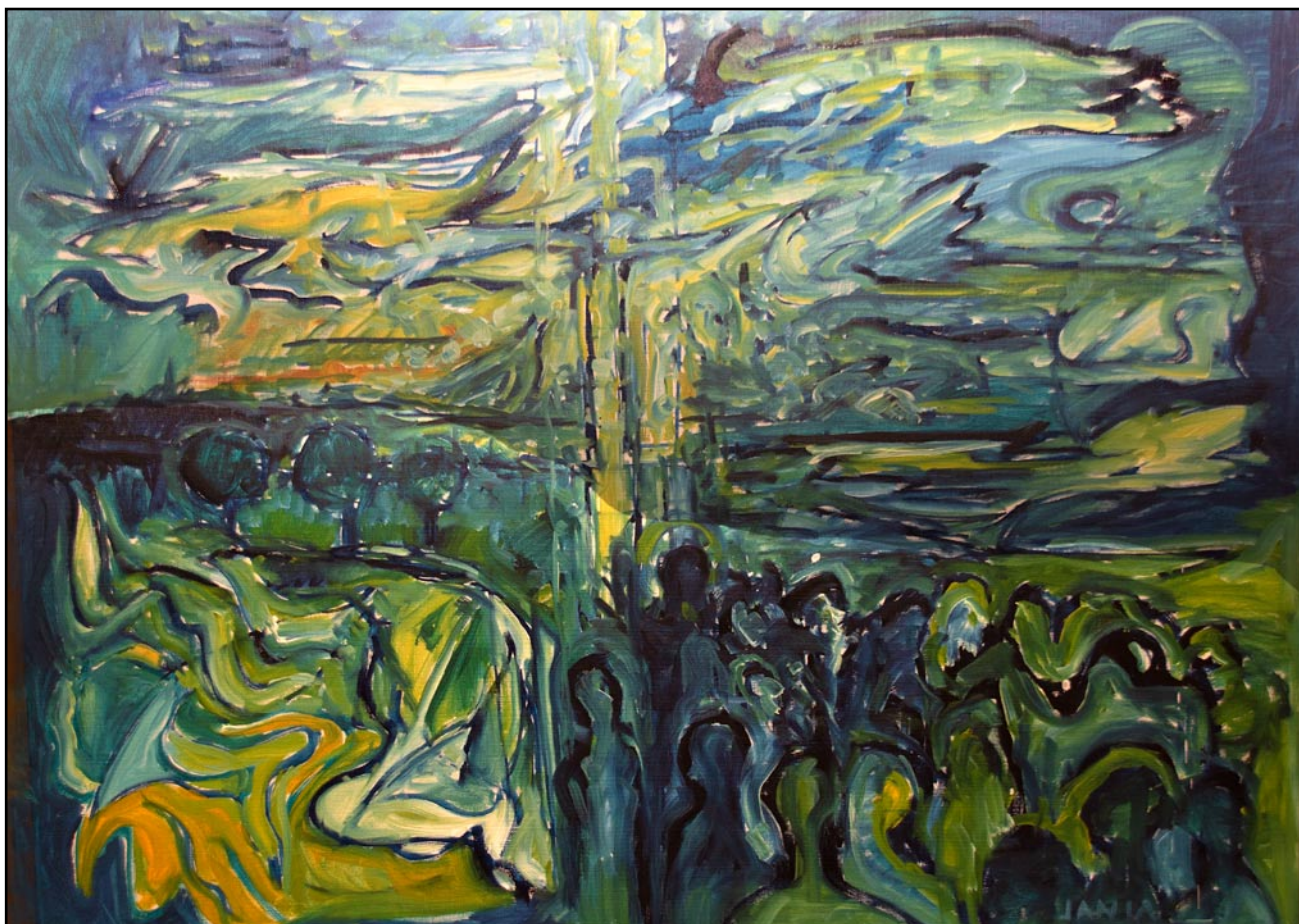
Om Kärnten afstemningen: Wikipedia:
1920 Carinthian plebiscite

Om DSBs overtagelse af jernbanenettet:
Danmarks Jernbanemuseum på
jernbanemuseet.dk BaneDOK

Om Johannes Buchholtz: Struer Museum
på struermuseum.dk, Buchholtz`hus

Om forholdene i Nordslesvig før og efter
1920: Sønderjyllands historie bd. 2 efter
1815 (2009)

Jan Nedergaards maleri »Vandringen over Det Røde Hav«

*Vandringen over Det Røde Hav
af Jan Nedergaard findes i Den Danske Kirke i Sporskifte*

Den 17. september 1995 indviedes der en smuk kirkesal på Oksevejens Skole i Flensborg-Sporskifte. Det var i daværende menighedsrådsformands overlærer Christian Wietz' regi, at de to tidligere tjenestelejligheder for fhv. børnehaveleder Ruth Schade og fhv. skoleinspektør Axel Lieb var blevet sammenlagt, så der både var lokaler til en spirende SFO, til SSF og SSW samt til en kirkesal for Sporskifte danske

Menighed. Slesvig-Ligaen, der var repræsenteret ved formand Jørgen Gjedsted, havde også bistået med et klækkeligt beløb til formålet, og hele projektet var blevet gennemført ved frivillige og kærlige hænder.

Fhv. overlærer og organist Astrid Schjødt Pedersen fra Tønning havde skænket kirken et smukt og bemærkelsesværdigt alterbillede, som hun, fortalte hun, havde

Astrid Schjødt Pedersen

købt af en noget forkommen og svageligt udseende mand på Christiania i København en gang i første halvdel af 1980'erne. Hun havde været betaget af maleriet, og da hun også gerne ville understøtte manden, købte hun det.

Nu ville hun så gerne forære maleriet til Sporskifte danske Menighed, så det kunne bruges som alterbillede i den nye kirkesal.

Maleriet skulle forestille israelitternes vandring over Det Røde Hav.

Sporskifte danske Menighed fik imidlertid atter en ny kirkesal i Det Danske Hus i 2007, da den gamle skulle bruges til en voksende SFO, og her fik menigheden købt et nyt og smukt vævet alterbillede i tre dele, som var direkte designet til den nye smukke kirkesal af en lokal kunstner.

Dette alterbillede markerer kristendommens tre hovedhøjtider, jul, påske og pinse. Det forhenværende alterbillede, som var blevet skænket af Astrid Schjødt Pedersen, fik dog en fornem plads i den nye kirkesal, så det stadig kan inspirere kirkegængernes tanker og fantasi.

Stor var forbavselsen imidlertid, da kirkesalen i sommer blev besøgt af kunsthistoriker Grethe Bay, lektor Erik Fredens og lektor Arne Sørensen der ønskede at fotografere de kunstværker, der hænger i Det Danske Hus. De tre er i gang med at digitalisere alle de kunstværker, der ejes af danske institutioner i Sydslesvig og at sætte dem på nettet. Vores gæster og vi, Inger Pfingsten, pastor Thomas Hougesen og jeg, der tilfældigvis var til stede, fandt overraskende ud af, at maleriet med israelitternes vandring over Det Røde Hav var malet af en anerkendt dansk kunstner, nemlig maleren Jan Nedergaard, 1951-1986, der døde ung efter at have levet et meget hårdt liv. Mange af Jan Nedergaards malerier er udstillet på museet Ovar-taci i Aarhus. Ovar-taci viser kunstværker fra kunstnere, med psykiske lidelser.

Kunstneren Jan Nedergaard var meget interesseret i Martinus-kosmologi, og rigtig mange af hans malerier har et religiøst indhold.

Jan Nedergaards maleri, der viser israelitternes vandring over Det Røde Hav har altid sat min fantasi i sving, og hver gang jeg studerer det, finder jeg noget nyt. Kom selv og se!

Anne-Margrete Jessen

JUBILÆUMSBILLEDER

Slesvig-Ligaen 100 år

Slesvig-Ligaens to 100 års jubilæumsbilleder vil snart pynte på Duborg Skolen i Flensborg og Jes Kruse-Skolen i Egernførde. To glade ledere fra de nævnte skoler tog imod billederne og glæder sig til at elever og gæster på skolerne kan gå i dybden med indholdet i billederne. Ved en højtidelighed vil både Slesvig-Ligaen og billedkunstner Hans Clausen deltage for at fortælle om billederne og dermed åbne det for de medvirkende.

Vedlagt dette nummer af Thyras Vold kan bladets læsere få en lille fortælling om billederne og kunster Hans Clausen. Denne folder vil også være at finde på de nævnte skoler, så elever og andre besøgende kan tage "lidt af billederne med hjem".

Billederne er givet til såvel Duborg Skolen og Jes Kruse-Skolen på den betingelse, at så længe skolerne ønsker at have billederne hængende på de nævnte skoler, bliver de der. Så snart skolerne ikke ønsker at have billederne hængende mere, afleveres de igen til Slesvig-Ligaen, som så vil finde en ny placering af Ligaens 100 års historie fortalt gennem billedkunstneren Hans Clausen.

Horst-Werner J. Knüppel

Ansøgninger om støtte fra Slesvig-Ligaens Fond

Foreninger og institutioner, hjemmehørende i Sydslesvig, kan søge støtte fra Slesvig-Ligaens Fond til kulturelt og humanitært arbejde i Sydslesvig.

Ansøgningsskema kan hentes på vores hjemmeside: www.slesvigligaen.dk. Det udfyldte skema returneres inden 31. august hvert år til foreningens formand.

(Husk at anføre tydelig telefonnummer og e-mail-adresse)

På det første styrelsesmøde efter ovennævnte ansøgningsfrist vil indkomne ansøgninger blive behandlet, og evt. bevilget støtte vil efterfølgende blive udbetalt.

Spørgsmål til medlemskab og adresseændringer bedes rettet til:
Horst-Werner J. Knüppel
Mail: horst.wj.knueppel@gmail.com

Dagstur - Besøg i Landdagen i Kiel

En regntung dag, men en dag med masser af oplevelser og politiske drøftelser. Slesvig-Ligaen oplevede en meget oplagt Christian Dirschauer fortælle om det politiske arbejde i Landdagen med særlig vægt på den indflydelse, SSW har på den førte politik i delstaten. Vi fik en spændende diskussion om samfundsforhold nord og syd for grænsen.

Efter en rundvisning i den historiske bygning og en god frokost gik turen videre mod Egernførde. Et kort stop på den historiske herregård Altenhof, og så fortsatte turen til Jes Kruse-Skolen, hvor Mette Tode viste rundt og fortalte om den danske skole i byen og de danske skoler i Sydslesvig i almindelighed.

Tak til såvel Christian Dirschauer og Mette Tode for et par spændende oplæg. Med deres fortællinger fik deltagerne også et lille indblik i hverdagen for det danske mindretal i Sydslesvig.

Horst - Werner J. Knüppel

DET SYDSLESVIGSKE JULEMÆRKE 2023

Julemærkesalgets overskud anvendes til Sydslesvigsk Forenings humanitære arbejde i landsdelen.
Motivet viser et friskisk jöölboom samt et dansk juletræ.

Julemærket i år består af to motiver. Det ene er en »Friskisk Jöölboom« (»Friesenbaum«), der har baggrund i den frisiske juletradition. Motivet blev blandt andet valgt i anledningen af Friisk Foriining's 100-års jubilæum. Det andet motiv er et klassisk dansk juletræ. Således er motiverne et udtryk for det gode samarbejde mellem det danske og frisiske mindretal.

1 ark med 32 mærker koster 30 kr. / 4 EUR

og kan købes i SSF sekretariater i Flensborg, Nibøl, Slesvig, Husum, Egernførde og Rendsborg, og online via SSF's hjemmeside: www.syfo.de/shop

Slesvig-Ligaens medlemmer kan desuden købe julemærket hos foreningens formand, Horst-Werner Knüppel, Tlf. +45-20151687, e-mail: horst.wj.knueppel@gmail.com

THYRAS VOLD - udgivet af Slesvig-Ligaen

Højgårdvej 2, Sædding, DK-6900-Skjern, tlf. (+45) 2015 1687

e-mail: horst.wj.knueppel@gmail.com

Bankkonto: Sydbank 8065-1039275

REDAKTION

Anne-Margrete Jessen (ansvarshavende redaktør), Haferstiege 20, D-24941 Flensburg, - e-mail: amjess@aol.com - tlf. (+49) 461-8400724

Horst-Werner J. Knüppel (formand), Højgårdvej 2, Sædding, DK-6900 Skjern - e-mail: horst.wj.knueppel@gmail.com

Anne Oesterle, Alte Ziegelei, D-24214 Gr. Königsförde, - tlf. (+49) 4346 6406

Gunnar Hattesen - gunnar_hattesen@live.dk

Grafik og design: Willi Hansen • Tryk: Flensborg Avis

Stof til næste nummer af bladet senest den 15. marts 2024.

Følg også med på Slesvig-Ligaens hjemmeside: www.slesvigligaen.dk

ISSN 0902-707